

УДК 332.1::338.48

Квик Тарас Іванович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID ID 0009-0003-4620-2935

Згоба Ігор Миколайович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID ID 0009-0007-0463-0850

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. У статті досліджено сучасні обліково-аналітичні інструменти управління фінансовими результатами в умовах динамічного економічного середовища. Окреслено виклики, пов'язані зі зростанням конкуренції, глобалізацією бізнесу та цифровізацією, що вимагають швидкого прийняття рішень на основі точних фінансових даних. Зазначено, що традиційні підходи до обліку не завжди забезпечують необхідну гнучкість і інтеграцію з новітніми технологіями, що обумовлює потребу у впровадженні інноваційних методів. Увагу приділено ролі фінансового та управлінського обліку, а також аналітичних систем, таких як ERP і системи бізнес-аналітики, у підвищенні якості фінансового управління, оптимізації витрат і зниженні ризиків. У статті розкрито ключові тенденції, оцінено ефективність використання інструментів та окреслено перспективи їх впровадження в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: обліково-аналітичні інструменти, управління фінансовими результатами, фінансовий облік, управлінський облік, фінансовий аналіз, цифрові технології, ERP-системи, бізнес-аналітика.

Постановка проблеми. Ефективне управління фінансовими результатами є стратегічно важливим завданням для сучасних компаній, що функціонують у динамічному та нестабільному економічному середовищі. Зростаюча конкуренція, глобалізація бізнесу та цифровізація вимагають від підприємств швидкого прийняття управлінських рішень, заснованих на точних фінансових даних. Однак, традиційні обліково-аналітичні підходи часто не забезпечують достатньої оперативності, гнучкості та інтеграції з сучасними технологіями. Це створює потребу в розробці нових інструментів і методів, які дозволять компаніям підвищити якість управління фінансовими показниками, оптимізувати витрати та знизити фінансові ризики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова література акцентує увагу на важливості використання обліково-аналітичних інструментів для управління фінансовими результатами. Дослідження, проведені вітчизняними й зарубіжними вченими, зокрема, С. І. Лупенко, А. І. Бурлаковим і Дж. Робінсоном, підкреслюють роль фінансового обліку та управлінського обліку у прийнятті стратегічних рішень. Значна увага приділяється питанням цифровізації облікових процесів, що досліджувалося такими авторами, як М. Дж. Герберт і Л. Ф. Каплан. Водночас аналіз показує недостатнє висвітлення інтеграції сучасних цифрових технологій, таких як ERP-системи та системи бізнес-аналітики, у контексті фінансового управління.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження сучасних обліково-аналітичних інструментів управління фінансовими результатами компаній, визначення їхньої ефективності та перспектив впровадження в умовах цифровізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління фінансовими результатами сучасних компаній в умовах динамічного ринкового середовища та економічної нестабільності є однією з ключових функцій управління. Цей процес передбачає використання обліково-аналітичних інструментів, які забезпечують отримання точних і релевантних даних для прийняття стратегічних і тактичних рішень.

Одним із центральних облікових інструментів є фінансовий облік, що дозволяє оцінити основні результати діяльності підприємства: прибуток, дохід, витрати та їх структуру. Фінансова звітність, зокрема звіт про фінансові результати, є основним джерелом інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів. Для сучасних компаній важливим є не лише формування фінансових звітів відповідно до національних або міжнародних стандартів, але й глибока аналітична обробка цих даних з використанням спеціалізованих програмних продуктів, таких як ERP-системи.

Крім фінансового обліку, важливу роль відіграє управлінський облік, який забезпечує деталізовану інформацію про витрати за центрами відповідальності, продуктами чи бізнес-напрямами. Управлінський облік орієнтований на оптимізацію витрат і підвищення ефективності ресурсів. Наприклад, розрахунок собівартості продукції та аналіз рентабельності є інструментами, що дозволяють оперативно реагувати на зміни ринкової ситуації.

Аналітичні інструменти, такі як фінансовий аналіз, дозволяють оцінювати поточний стан компанії та прогнозувати майбутні результати. Методики горизонтального та вертикального аналізу, розрахунок фінансових коефіцієнтів (ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості) є основою для прийняття управлінських рішень. Наприклад, коефіцієнт рентабельності продажів дозволяє визначити частку прибутку в кожній одиниці виручки, що є ключовим показником для оцінки ефективності роботи компанії.

Таблиця 1. Основні обліково-аналітичні інструменти управління фінансовими результатами

Інструмент	Призначення	Приклад використання
Фінансовий облік	Формування базової фінансової звітності	Оцінка чистого прибутку за звітний період
Управлінський облік	Контроль витрат і розподіл ресурсів	Аналіз собівартості за окремими підрозділами
Фінансовий аналіз	Оцінка стану та динаміки фінансових показників	Розрахунок коефіцієнта рентабельності активів
ERP-системи	Автоматизація обліково-аналітичних процесів	Генерація звітів у реальному часі

Джерело [1]

Інструменти прогнозного аналізу, такі як моделі сценарного планування, також є важливими для управління фінансовими результатами. Вони дають змогу оцінити вплив можливих змін у зовнішньому середовищі на показники діяльності підприємства. Наприклад, розрахунок сценаріїв залежно від коливань валютних курсів або зміни податкової політики дозволяє підготуватися до різних варіантів розвитку подій[1].

Інтеграція цифрових технологій у обліково-аналітичні процеси суттєво змінює підходи до управління фінансовими результатами. Наприклад, використання систем бізнес-аналітики (BI) дозволяє візуалізувати дані та здійснювати їх багатовимірний аналіз.

Таблиця 2. Переваги цифрових обліково-аналітичних інструментів

Інструмент	Основні функції	Очікувані результати
Бізнес-аналітика (BI)	Збір, обробка та візуалізація фінансових даних	Підвищення точності прогнозів
Хмарні облікові системи	Зберігання та доступ до даних у реальному часі	Оптимізація роботи із фінансовою інформацією
Моделі штучного інтелекту	Прогнозування фінансових результатів	Скорочення часу на прийняття рішень

Джерело [2]

Отже, обліково-аналітичні інструменти є основою для ефективного управління фінансовими результатами сучасних компаній. Їх застосування сприяє підвищенню конкурентоспроможності, забезпеченню прозорості діяльності та мінімізації ризиків в умовах нестабільного середовища.

Туристична галузь є однією з найбільш чутливих до зовнішніх викликів, зокрема до економічної нестабільності, пандемій та політичних криз. Це обумовлює особливу актуальність якісного обліково-аналітичного забезпечення для управління фінансовими результатами підприємств цієї сфери. У таких умовах традиційні підходи до бухгалтерського обліку та аналітики потребують трансформації, яка дозволяє швидко адаптуватися до мінливого середовища, забезпечуючи підприємствам стабільність і конкурентоспроможність.

Одним із ключових завдань стає інтеграція оперативної та стратегічної аналітики, яка дозволяє не тільки відстежувати фінансові показники, але й прогнозувати їх зміни у відповідь на зовнішні чинники. Наприклад, пандемія COVID-19 виявила слабкі місця в облікових системах багатьох туристичних компаній, зокрема низьку здатність адаптуватися до значного скорочення доходів та збільшення витрат, пов'язаних із дотриманням карантинних вимог.

Для підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення важливо враховувати специфіку туристичної галузі: сезонність, залежність від міжнародних ринків, високу частку змінних витрат. У цьому контексті значення мають не лише стандартні фінансові показники (дохід, прибуток, рентабельність), але й спеціалізовані індикатори, як-от середній дохід на одного туриста чи коефіцієнт завантаженості номерного фонду. Для управління цими показниками потрібні гнучкі аналітичні системи, які дозволяють комбінувати фінансові дані з ринковими прогнозами та зовнішніми факторами[2,4].

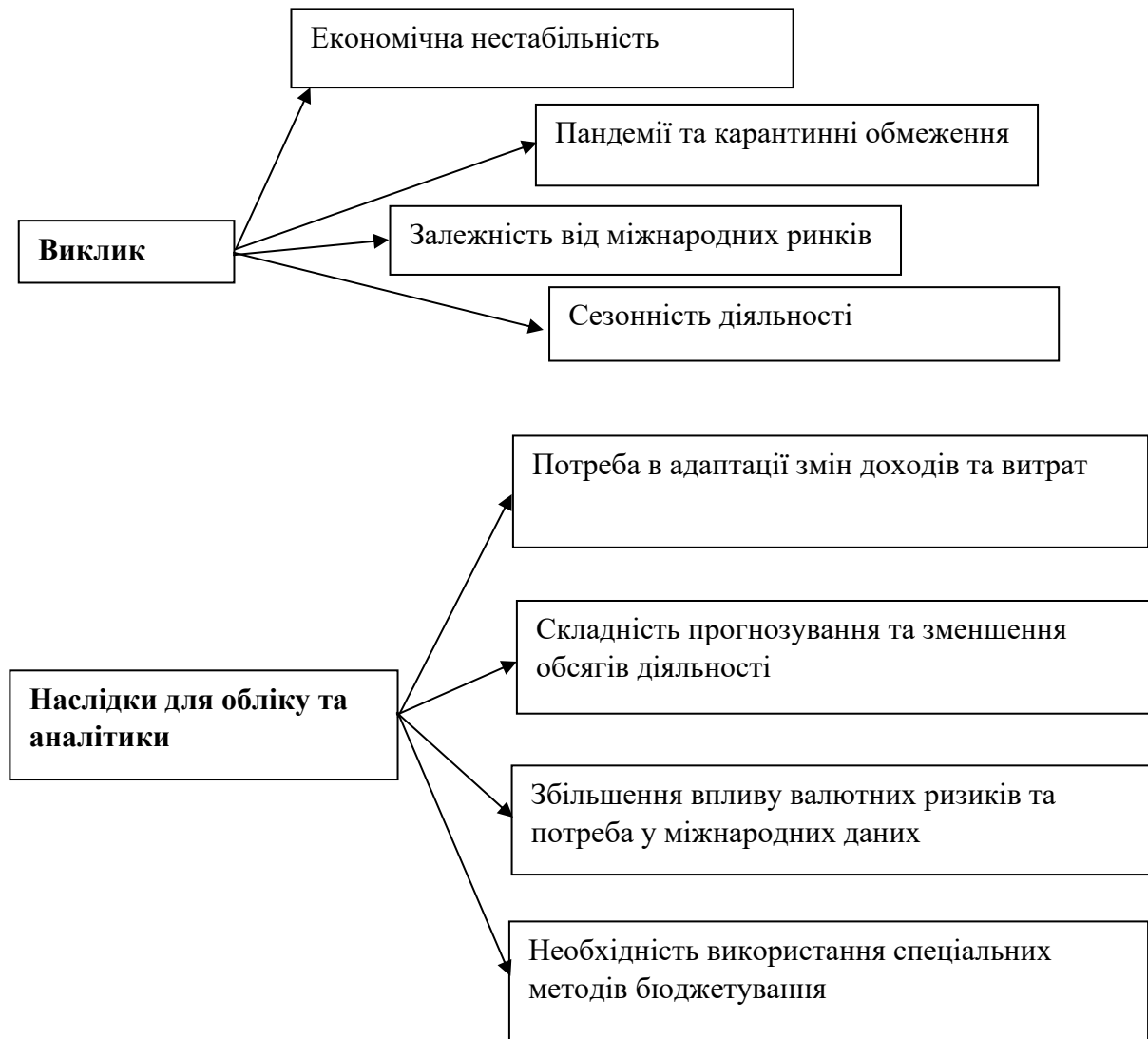

Рисунок 1. Основні виклики для обліково-аналітичного забезпечення в туризмі
Джерело [2,4]

Для оптимізації обліково-аналітичних процесів необхідно також впроваджувати сучасні технології, такі як системи ERP, які дозволяють інтегрувати дані бухгалтерського обліку, управлінської аналітики та прогнозування. Це створює умови для більш оперативного реагування на кризові ситуації та прийняття стратегічних рішень.

Таким чином, сучасне обліково-аналітичне забезпечення у туристичній галузі має базуватися на інтеграції фінансової інформації із зовнішніми чинниками, передбаченням ризиків і розробкою адаптивних управлінських рішень. Упровадження таких підходів сприятиме не тільки ефективному управлінню ресурсами, але й підвищенню конкурентоспроможності підприємств у кризових умовах.

В умовах глобальних викликів туристична галузь стикається із необхідністю переосмислення стратегічних підходів до свого розвитку. Основою для формування ефективних стратегій є якісні обліково-аналітичні дані, які забезпечують обґрунтованість

рішень та дозволяють адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища. Фінансова аналітика виступає своєрідним інструментом, що дозволяє не лише фіксувати поточні показники діяльності підприємства, а й прогнозувати їхній розвиток, враховуючи можливі ризики та можливості.

Таблиця 3. Ключові показники фінансової ефективності туристичних підприємств

Показник	Формула розрахунку	Значення для аналізу
Середній дохід на одного туриста	Загальний дохід / Кількість обслугованих туристів	Оцінка ефективності маркетингової стратегії
Коефіцієнт завантаженості	(Фактичне завантаження номерів / Загальна місткість) × 100%	Відображає рівень використання ресурсів
Рентабельність послуг	(Прибуток / Собівартість послуг) × 100%	Визначення ефективності основної діяльності

Джерело [3]

Сучасні обліково-аналітичні системи мають базуватися на трьох основних принципах: точність, своєчасність і релевантність даних. У туристичному бізнесі ці вимоги мають особливе значення через високу динамічність ринку та значну залежність від зовнішніх чинників, таких як валютні коливання, політична стабільність, епідеміологічна ситуація.

Аналіз облікових даних дозволяє ідентифікувати ключові напрямки розвитку підприємства. Наприклад, підприємства можуть використовувати фінансові звіти для аналізу структури доходів і витрат з метою визначення найбільш прибуткових сегментів. Разом з тим, аналітичні дані допомагають у визначенні оптимальної стратегії диверсифікації ризиків, зокрема шляхом розвитку внутрішнього туризму або впровадження нових послуг, таких як цифрові тури чи онлайн-консультації.

Стратегії розвитку підприємств туризму, сформовані на основі обліково-аналітичних даних, відіграють ключову роль у забезпеченні їхньої конкурентоспроможності, адаптації до змінних умов ринку та досягненні довгострокових цілей. Вибір стратегії залежить від низки факторів, зокрема фінансового стану підприємства, ринкових тенденцій, демографічних особливостей туристичних потоків, рівня інноваційної активності та здатності до використання сучасних інформаційно-аналітичних інструментів.

Однією з найпоширеніших стратегій є стратегія диверсифікації, яка спрямована на розширення спектра туристичних послуг або освоєння нових ринків. На основі облікових даних, таких як структура доходів за видами послуг і регіональними ринками, підприємства можуть ідентифікувати потенційно перспективні напрями для інвестицій. Наприклад, аналіз фінансових показників дозволяє визначити, які види туризму (екологічний пригодницький, культурний чи лікувально-оздоровчий) мають найбільший попит та які з них генерують найвищу рентабельність.

Іншою важливою є стратегія спеціалізації, що передбачає зосередження ресурсів підприємства на вузькому сегменті ринку. Обліково-аналітичні дані допомагають визначити сегменти з високою маржинальністю, аналізуючи показники витрат та доходів у розрізі продуктів і послуг. Такий підхід особливо ефективний для підприємств малого та середнього

бізнесу, які обмежені у фінансових і кадрових ресурсах, але прагнуть створити унікальну конкурентну пропозицію.

Для великих туристичних операторів ефективною є стратегія інтеграції, яка поділяється на вертикальну та горизонтальну. Вертикальна інтеграція дозволяє компаніям контролювати весь ланцюг створення туристичного продукту – від розробки маршрутів до управління готельною інфраструктурою та транспортом. Горизонтальна інтеграція спрямована на поглинання або партнерство з іншими компаніями, що діють на схожих ринках. Обліково-аналітичні інструменти в таких випадках використовуються для оцінки економічної доцільності угод, прогнозування синергії та аналізу ризиків.

Інноваційні стратегії розвитку базуються на впровадженні нових технологій і створенні унікальних пропозицій, які відповідають сучасним вимогам ринку. Аналітичні дані про інтереси клієнтів, зібрані через CRM-системи, дозволяють підприємствам розробляти індивідуальні туристичні продукти, які забезпечують максимальну лояльність споживачів. Також облік даних щодо інвестицій у цифровізацію процесів дає змогу визначити оптимальний рівень витрат і очікувану віддачу.

Значну увагу привертає стратегія адаптації, яка орієнтована на швидке реагування на змінні умови зовнішнього середовища, такі як економічні кризи, пандемії чи зміни у законодавстві. Обліково-аналітична система дозволяє створювати сценарії розвитку подій і моделювати наслідки різних стратегій для оперативного прийняття управлінських рішень.

Нарешті, важливим є використання стратегії сталого розвитку, яка акцентує увагу на збереженні природних і культурних ресурсів, що є основою для туризму. Облікові дані про екологічні витрати й аналітика впливу діяльності підприємств на навколишнє середовище сприяють створенню продуктів, які відповідають сучасним трендам еко-свідомого споживання.

Таким чином, формування стратегій розвитку підприємств туризму на основі обліково-аналітичних даних забезпечує не лише їхню економічну ефективність, але й адаптивність до викликів сучасності. Використання таких даних є запорукою прийняття обґрунтованих і стратегічно важливих рішень у довгостроковій перспективі.

Таблиця 4. Вплив обліково-аналітичних показників на формування стратегій

Показник	Значення для стратегічного управління	Приклад застосування
Коефіцієнт утримання клієнтів	Визначає ефективність роботи з постійними клієнтами	Розробка програм лояльності
Аналіз прибутковості продуктів	Дозволяє визначити пріоритетні напрями розвитку	Виведення нових туристичних пакетів
Рівень технологічної адаптації	Відображає готовність до впровадження цифрових рішень	Перехід на онлайн-продажі послуг
Аналіз сезонних коливань доходів	Допомагає коригувати маркетингову активність у міжсезоння	Проведення акцій і спеціальних пропозицій

Джерело [5]

Стратегії розвитку базуються на поєднанні фінансових, операційних та ринкових даних. Наприклад, для розширення географії діяльності необхідно враховувати такі показники, як структура витрат на маркетинг у нових регіонах, прогнозований дохід від залучення нових

клієнтів, а також обсяги інвестицій, необхідні для виходу на нові ринки. Аналітичні системи дозволяють підприємствам оцінити ефективність таких рішень ще на етапі планування.

Однією з ключових переваг обліково-аналітичних даних є можливість виявляти «вузькі місця» у бізнес-процесах. Це стосується не лише фінансів, а й таких аспектів, як управління персоналом, взаємодія з партнерами, оцінка лояльності клієнтів. За рахунок цього компанії можуть впроваджувати коригувальні заходи ще до того, як проблеми стануть критичними.

Отже, використання обліково-аналітичних даних у стратегічному управлінні дозволяє підприємствам туризму не лише ефективно реагувати на кризові ситуації, а й визначати довгострокові напрями розвитку. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності, зменшенню залежності від зовнішніх факторів та забезпеченню фінансової стабільності [5].

Нестабільність зовнішнього середовища вимагає від підприємств туристичної індустрії не лише швидких адаптаційних рішень, а й довгострокових стратегій для мінімізації ризиків. У цьому контексті фінансові та облікові стратегії стають критично важливими. Їх ефективна реалізація дозволяє зменшити вплив негативних факторів, таких як економічні кризи, геополітична нестабільність, пандемії, а також забезпечити фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Фінансова стратегія підприємств туризму має базуватися на диверсифікації доходів і витрат. Це передбачає оптимізацію структури бізнесу, наприклад, через залучення нових джерел доходів, таких як онлайн-екскурсії або корпоративні туристичні послуги. Водночас підприємства повинні ретельно контролювати витрати, розподіляючи ресурси на найперспективніші напрями діяльності. Обліково-аналітична база стає ключовим інструментом для реалізації таких стратегій, оскільки забезпечує прозорість і точність у прийнятті рішень.

Одним із найважливіших аспектів мінімізації ризиків є використання інструментів прогнозування на основі фінансових даних. Наприклад, підприємства можуть аналізувати історичні тенденції та сезонні коливання для оцінки майбутніх потреб у капіталі або ресурсах. Важливим також є управління ліквідністю, яке дозволяє підтримувати фінансову стабільність навіть за умов різкого скорочення попиту.

Додатковий акцент слід зробити на створенні системи раннього попередження про ризики. Для цього необхідно розробляти фінансові моделі, які дозволяють аналізувати чутливість до змін, таких як зростання курсу валют або підвищення вартості енергоносіїв. Такі моделі мають бути інтегровані в загальну систему управління ризиками підприємства.

Ще одним важливим аспектом мінімізації ризиків є адаптація фінансової політики до умов нестабільного середовища. Наприклад, підприємства можуть розробляти гнучкі цінові моделі, які дозволяють зберігати конкурентоспроможність навіть за умов зниження платоспроможності клієнтів. Водночас необхідно враховувати можливість надання знижок або відстрочок платежів, що дозволяє залучати більшу клієнтську базу [3,4].

У підсумку, використання фінансових і облікових стратегій дозволяє туристичним підприємствам не лише уникати ризиків, а й формувати стійку основу для майбутнього розвитку. Ефективне управління фінансами та обліковими процесами сприяє збереженню конкурентоспроможності, підвищенню довіри з боку клієнтів і партнерів, а також зміцненню позицій на ринку навіть за умов зовнішніх потрясінь.

Рисунок 2. Інструменти фінансових стратегій для мінімізації ризиків

Джерело [3,4]

Висновки та пропозиції. У статті висвітлено основні підходи до управління фінансовими результатами сучасних компаній з використанням обліково-аналітичних інструментів. Встановлено, що інтеграція традиційних методів фінансового та управлінського обліку з сучасними технологіями, такими як ERP-системи, бізнес-аналітика та хмарні облікові платформи, дозволяє суттєво підвищити ефективність управлінських процесів. Результати дослідження підтвердили, що використання цифрових рішень сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємств, оптимізації витрат і зниженню ризиків. Отримані результати можуть бути застосовані в управлінській практиці для покращення фінансових показників компаній і підвищення їх конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лупенко С. І., Бурлаков А. І. Управлінський облік у прийнятті рішень: методологія та практика. – Київ: Наукова думка, 2022. – 240 с.
2. Герберт М. Дж., Каплан Л. Ф. Інтеграція цифрових технологій у фінансовий облік. – Нью-Йорк: Financial Insights, 2021. – 350 с.
3. Робінсон Дж. М. Бізнес-аналітика як інструмент стратегічного планування. – Лондон: Oxford Press, 2023. – 280 с.
4. Ковальчук І. М. Сучасні підходи до управління фінансовими результатами. – Журнал «Економіка України». – 2022. – № 4. – С. 45–52.
5. Голов С. Ф. Фінансовий аналіз: теорія та практика. – Київ: Центр навчальної літератури, 2021. – 192 с.

REFERENCES

1. Lupenko S. I., Burlakov A. I. Upravlinskyi oblik u pryiniatti rishen: metodolohiia ta praktyka. – Kyiv: Naukova dumka, 2022. – 240 s.
2. Herbert M. Dzh., Kaplan L. F. Intehratsiia tsyfrovyykh tekhnolohii u finansovyi oblik. – Niu-York: Financial Insights, 2021. – 350 s.
3. Robinson Dzh. M. Biznes-analytika yak instrument stratehichnoho planuvannia. – London: Oxford Press, 2023. – 280 s.
4. Kovalchuk I. M. Suchasni pidkhody do upravlinnia finansovymy rezultatamy. – Zhurnal «Ekonomika Ukrainy». – 2022. – № 4. – S. 45–52.
5. Holov S. F. Finansovyi analiz: teoriia ta praktyka. – Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2021. – 192 s.

Kvyk Taras Ivanovich
(postgraduate student of PVNZ "European University")
ORCID ID 0009-0003-4620-2935

Ihor Mykolayovych Zgoba
(postgraduate student of PVNZ "European University")
ORCID ID 0009-0007-0463-0850

TITLE OF THE ARTICLE

Abstract: The article explores modern accounting and analytical tools for managing financial results in dynamic economic conditions. The study highlights the challenges posed by increasing competition, globalization, and digitalization, which require rapid and data-driven decision-making. Traditional accounting approaches often lack the agility and integration needed in the digital era, underscoring the need for innovative tools and methods. The role of financial and managerial accounting, as well as analytical systems such as ERP and business intelligence, is emphasized in improving financial management quality, optimizing costs, and mitigating risks. The research identifies key trends, evaluates the effectiveness of these tools, and outlines the prospects for their implementation within the framework of digital transformation.

Keywords: accounting and analytical tools, management of financial results, financial accounting, management accounting, financial analysis, digital technologies, ERP systems, business analytics.